

2018-05-14

Länsstyrelsen i Jönköping

551 86 Jönköping

Yttrande angående Tasman Metals AB:s ansökan om bearbetningskoncession för området Norra Kärr K nr 1

Som juridiskt ombud för nedanstående huvudmän inkommer jag härmed enligt fullmakt med yttrande över Tasman Metals AB:s (nedan kallat bolaget) till ansökan om bearbetningskoncession bifogad miljökonsekvensbeskrivning. Fullmakter i original har sänts in till Bergmästaren separat.

Huvudmän:

Naturskyddsföreningen Östergötlands län

Naturskyddsföreningen Skaraborgs län

Naturskyddsföreningen Örebro län

Naturskyddsföreningen Jönköpings län

Naturskyddsföreningen Tranås

Naturskyddsföreningen Vadstena

Naturskyddsföreningen Motala

Naturskyddsföreningen Askersund

Naturskyddsföreningen Ödeshög

Naturskyddsföreningen Linköping

Naturskyddsföreningen Bankeryd

Fältbiologerna

Urbergsgruppen Grenna

Andersson Kiki	Haddåsenvattendirektivet, 599 91 Ödeshög	Västra Haddåsen 2:10
Andersson Pär	Haddåsen, 599 91 Ödeshög	Västra Haddåsen 2:10
Ax Stig	Rödjarp 4, 563 91 Gränna	Rödjarp 1:2, 1:3, 1:5, 1:6
Axelsson Siv	Sofia Dahlbergs g 15, 573 37 Tranås	Porsarp 1:9
Axelsson Erling	Sofia Dahlbergs g 15, 573 37 Tranås	Porsarp 1:9
Axelsson Eddy	Sunneryd 2, 599 91 Ödeshög	Sunneryd 1:4
Bagar Carlswärd Emma	Mjölnerbacken 65, 174 60 Sundyberg	Gränna Målskog 1:13
Berg Lisa	Törnros g. 7, 554 57 Jönköping	Gränna Målskog 1:13
Bergström Lars-Göran	Åbolidsringen 97, 553 10 Jönköping	Uppgränna 13:1
Börjesson Anna	Isgårda Nyhem 1, 563 91 Gränna	Isgårda 1:3
Börjesson Tommy	Isgårda Nyhem 1, 563 91 Gränna	Isgårda 1:3
Cleveson Tord	Boda Västergård 1, 573 94 Ydre	Boda 1:2
Evesjö Berit	Skog 3, 599 92 Ödeshög	Skog 1:9
Erixon Bo	Lakarp, 599 91 Ödeshög	Lakarp 1:1, Kopparp 1:4, Porsarp 1:7
Fransson Kenneth	Hultsjö 1, 561 93 Gränna	Hultsjö 1:9
Fransson Tore	Hultsjö 1, 561 93 Gränna	Hultsjö 1:9
Gomér Per	Bonderyd 1, 599 92 Ödeshög	Bonderyd 1:3
Grip André	Frejagatan 2C, 561 41 Huskvarna	Gyllinge 1:10
Grip Marianne	Idrottsgatan 22, 561 43 Huskvarna Smedstorp 2:3	Gyllinge 1:2, 1:7, Stora
Grip Gösta	Idrottsgatan 22, 561 43 Huskvarna Smedstorp 2:3	Gyllinge 1:2, 1:7, Stora
Gustafsson Andréa	Strandridarg. 16 Q, 414 73 Göteborg	Gränna Målskog 1:13
Gustafsson Hagelberg Marie	Huskvarnavägen 413, 554 54 Jönköping	Gränna-Målskog 1:13
Gustafsson Victor	Starrg. 3, 554 50 Jönköping	Gränna Målskog 1:13

Hagelberg Christer	Huskvarnavägen 413, 554 54 Jönköping	Gränna-Målskog 1:13
Hagelberg Julia	Huskvarnav. 4 B, 554 54 Jönköping	Gränna Målskog 1:13
Hagelberg Philip	Törnros. 7, 554 57 Jönköping	Gränna Målskog 1:13
Hallenborg Peter	St. Paulig. 13, 553 13 Jönköping	Gränna Målskog 1:13
Jacobsson Göran	Bollekälla 1, 563 91 Gränna	Bollekälla 1:7
Jacobsson Ing-Marie	Bollekälla 1, 563 91 Gränna	Bollekälla 1:7
Jonsson Elisabet	Per Braheg. 2 A, 599 31 Ödeshög	Gyllinge 1:12
Karlsson Kjell	Mjölbyvägen 76, 573 43 Tranås	Hulutorp 1:2
Käll Gudrun	Vändelstorp 5, 563 91 Gränna	Vändelstorp 1:5
Käll Sture	Vändelstorp 5, 563 91 Gränna	Vändelstorp 1:5
Lybäck Anna-Sofia	Rödjarp 4, 563 91 Gränna	Rödjarp 1:7
Trotzig Fredrik	Uppgränna 62, 563 91 Gränna	Uppgränna 13:5
Walfridsson Börje	Isgårda 563 91 Gränna	Isgårda 4
Walfridsson Marita	Isgårda 563 91 Gränna	Isgårda 4
Walfridsson Therese	Mörstorp 15, 563 91 Gränna	Mörstorp 1:15

Boets Bygdegård

Sedan yttrande över ansökan till Bergsstaten insänts har följande sakägare och förening tillkommit.

Davidsson Berit	Bergsgatan 43, 563 32 Gränna	Hultsjö 1:8
Davidsson Gunnel	Amiralvägen 9E, 563 31 Gränna	Hultsjö 1:8
Donatsch Peter	Kälkebo Erikslund, 599 92 Ödeshög	Kälkebo 1:5
Forsberg Gullvi	Planstigen 3, 571 62 Bodafors	Hultsjö 1:8
Mutzner Yvonne	Kälkebo Erikslund, 599 92 Ödeshög	Kälkebo 1:5
Stockhaus-berg Victor (dödsbo)		Fotsjö 1:11, Fålarp 1:11, 1:7, Göteryd 3:3, Mossebo 1:38, Trehörna Hålan 1:4, Klämmestorp 1:11

Föreningen Svenskt landskapsskydd

Hemställan

Bergsstaten ska enligt 8 kap 1 § minerallagen i ärenden om beviljande av bearbetningskoncession, när det gäller tillämpningen av 3, 4 och 6 kap miljöbalken (MB) samråda med länsstyrelsen i det eller de län där koncessionsområdet ligger.

Mina huvudmän avstyrker att bearbetningskoncession meddelas. Den miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som bolaget inkommit med kan inte godkännas. Inlämnat beslutsunderlag är undermåligt och lever inte upp till kraven i vare sig miljöbalken eller EU-rätten.

Mina huvudmän hemställer att Länsstyrelsen i första hand avstyrker bolagets ansökan. Varken innehållet i ansökan eller i den miljökonsekvensbeskrivning som bolaget presenterat utgör, trots kompletteringar, tillräckligt beslutsunderlag för att möjliggöra en prövning i ärendet. Viktiga delar är bristfälliga, missvisande eller saknas helt. Då bolaget fått över ett års anstånd med inkommande av dessa kompletteringar kan dessa brister inte åtgärdas genom ytterligare kompletteringar. MKB-samråd har inte hållits i ärendet. Visserligen krävdes före 1/1 2018 inget sådant samråd enligt minerallagens dåvarande lydelse, men följde dock av internationella förpliktelser enligt Århuskonventionen och MKB-direktivet¹. Jag hänvisar vad gäller denna fråga till mina tidigare skrivelser angående MKB-samråd. Denna brist är påtaglig och kan inte kompenseras genom komplettering. Miljöbedömningen i ärendet brister därigenom även vad gäller det formella och kan heller inte på denna grund godkännas. En godtagbar miljökonsekvensbeskrivning utgör en processförutsättning.

För det fall att Länsstyrelsen finner att MKB:n trots formella och materiella brister ändå kan godtas, visar det befintliga beslutsunderlaget ändå tydligt att den sökta verksamheten kommer att medföra sådan påtaglig skada på riksintressen enligt 3 och 4 kapitlen MB att bearbetningskoncession inte kan meddelas.

Mina huvudmän hemställer att i andra hand att Länsstyrelsen till Bergsstaten tydligt anger att den inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen, trots gjorda kompletteringar, måste kompletteras ytterligare.

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt med ändring genom Direktiv 2014/52/EU om ändring av direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (ändringsdirektivet)

UTVECKLING AV GRUNDERNA

Tasman Metals AB:s ansökan om bearbetningskoncession för området Norra Kärr nr 1 och till ansökan fogad miljökonsekvensbeskrivning har kompletterats.

Då de beteckningar bolaget genomgående använder i både ansökan och MKB är missvisande kommer nedan istället för beteckningen "sandmagasin" (som egentligen innebär ett lager av sand från vilket man kan hämta sand vid behov) användas "sandfilterdeponi". Beteckningen "gråbergssupplag" ersätts med "gruvavfallsdeponi".

Prövning enligt 3 och 4 kapitlen miljöbalken och beslutsunderlaget

I ärenden om beviljande av koncession ska enligt 4 kap 2 § minerallagen ska 3 och 4 kap miljöbalken tillämpas. Miljöbalkens hushållningsbestämmelser ska inte, vilket annars är normalt vid prövning av miljöstörande verksamheter enligt särskild sektorslagstiftning, ingå vid en senare prövning enligt miljöbalken (4 kap 2 § minerallagen).

Mark- och vattenområden ska enligt den grundläggande bestämmelsen i 3 kap 1 § MB användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Detta gäller oavsett om riksintresse utsetts eller inte. Att utse ett riksintresse är dessutom enbart rättsligt sett ett förslag, ett anspråk på markanvändningen från staten, men riksintressets status bestäms inte förrän vid en rättslig prövning. Det förhållande att koncessionsområdet har utpekats som ett riksintresse för ett visst ändamål innebär i sig inte något avgörande skäl för att tillåta en etablering som avses med utpekandet. Utpekandet kan emellertid utgöra underlag vid den bedömning som ska göras enligt 3 kap 1 § MB om vilken markanvändning som på lång sikt är den lämpligaste från allmän synpunkt, samt för lokaliseringsbedömningen enligt 2 kap 6 § MB. 3 kap 1 § MB är en avvägningsregel. Det innebär att kortsiktiga ekonomiska intressen inte får leda till att man åsidosätter långsiktiga behov av skydd för värden som är knutna till mark- och vattenområden och som är väsentliga ur allmän synpunkt.

I detta fall är det inte enbart riksintresse enligt 3 kap 7 § MB som är av intresse. Området Norra kärr är även utpekad som riksintresse enligt 3 kap 6 § MB. Området har bedömts vara skyddsvärt då det har en sällsynt berggrund bestående av alkalina bergarter, bl a nefelinsyenit. Området har även mycket höga vetenskapliga värden. En förutsättning för bevarandet av området är att det skyddas från bergtäkt, gruvdrift, väganläggningar eller andra anläggningar, bebyggelseexploatering samt borttagande av bergarter och mineral (vilket framgår av registerblad för utpekande av området NR O06009 Norra Kärr). Riksintresset för naturvård och dess ekologiska värden kommer att lida påtaglig skada om gruvverksamheten tillåts på den aktuella platsen. Gruvetableringen kan även medföra betydande påverkan på riksintresse Östra Vätternbranterna som även det är utpekad enligt 3 kap 6 § MB ur både natur- och kultursynpunkt. Vättern och dess strand är också klassad som riksintresse för

naturvård p g a dess förkastningsbetingade sjöbäcken, utmärkta vattenkvalitet och intressanta fauna. Nedströms Adelöväån återfinns ett riksintresse för naturvård som bl a omfattar sjön Noen, Noån, sjön Ralången, Svartån och Säbysjön. Det sökta koncessionsområdet ligger delvis även inom ett riksintresse för vindkraft enligt 3 kap § 8 MB. Om ett område är riksintressant för två eller flera oförenliga ändamål ska företräde enligt 3 kap 10 § MB ges åt det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktigt god hushållning med resursen.

Området Vättern, Visingsö, Skärstadsdalen, Östra Vätternbranten, Domneån, Västra Vätternstranden samt Hökensås är klassat som riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap 2 § MB. Vättern med öar och strandområden är dessutom skyddat som Natura 2000-område enligt 7 kap 28 a § MB. Detsamma gäller områdena Holkaberg, Narbäck, Vändelstorp/Målskog samt Svartåmyningen. Alla Natura 2000-områden är riksintressen enligt 4 kap 8 § MB. Av bestämmelsen framgår att verksamheter som kan medföra skada på Natura 2000-områden endast får komma till stånd efter det att ett sådant tillstånd har meddelats.

Hushållningsbestämmelserna i 4 kap MB äger företräde framför motsvarande bestämmelser i 3 kap. Man kan inte med stöd av 3 kap 10 § MB fatta beslut som strider mot 4 kap MB. Om det framkommer att verksamheten i detta fall kan medföra påtaglig skada på något av dessa områden blir någon bedömning enligt 3 kap 10 § inte aktuell. Långsiktigt är det enligt mina huvudmän klart viktigare att spara områden viktiga för naturvård och kulturmiljö där stora värden står på spel jämfört med en mer kortsiktig verksamhet i form av den sökta. Detta är ingen god hushållning med naturresurser. Bolaget har inte visat att verksamheten omfattas av undantaget i 4 kap 1 § MB. Att märka är även att undantaget 4 kap 1 § MB inte gäller för bedömningen enligt 4 kap 8 § MB.

För att kunna göra en riktig bedömning enligt 3 och 4 kap MB behövs ett helhetsgrepp. Frågan om användning av mark- och vattenområden enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser kan inte ses skilt från frågan om miljöpåverkan av verksamheten som sådan och dess följdverksamheter. Det finns en särskild koppling mellan miljöbalkens lokaliseringsregel och hushållningsbestämmelserna. Var en verksamhet lokaliseras är av helt avgörande betydelse för bedömningen av miljöpåverkan och påverkan på mark- och vattenområden enligt hushållningsbestämmelserna.

Tidigare har Bergsstatens prövning av bearbetningskoncession i allt väsentligt enbart omfattat påverkan på själva brytningsområdet/koncessionsområdet. Rättsläget ändrades dock genom den dom som Högsta förvaltningsdomstolen meddelade i mål 2047-14. Innebörden av Högsta förvaltningsdomstolens dom är att Bergsstatens tidigare prövning av bearbetningskoncession för gruvprojektet i Norra Kärr varit för begränsad i sin omfattning bland annat då denna prövning inte omfattat markanvändning för driftsanläggningar (gruvavfallsdeponi (gråbergssupplag), sandfilterdeponi (sandmagasin), klarningsdamm m m). Ansökan innehöll således inte

någon miljökonsekvensbeskrivning (MKB) rörande dessa anläggningar. Domstolen slog fast att:

”Genom den begränsning som skett i koncessionsärendet har prövningen inte omfattat en tillämpning av 3 och 4 kap. miljöbalken beträffande markanvändning för driftsanläggningar. Det innebär att inte heller den prövning av påverkan på Natura 2000-områden som föreskrivs i 4 kap. 8 § miljöbalken har kommit till stånd. Bergmästarens och därmed också regeringens beslut innefattar således inte en sådan prövning som avses i 4 kap. 2 § minerallagen.”

De tidigare ansökningshandlingarna och bolagets tidigare inlämnade MKB innehöll således i princip enbart påverkan på brytningsområdet. Även den nu inlämnade kompletteringen är dock alltför begränsad. MKB:n måste innehålla samtliga de uppgifter som med hänsyn till rådande kunskaper och bedömningsmetoder behövs för att en samlad bedömning ska kunna göras av de väsentliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra. Mina huvudmän anser att det inte är möjligt att särskilja allmänna och enskilda intressen utan att en fullständig MKB måste göras i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Det framkommer inte heller av vare sig minerallagen eller miljöbalken att en begränsning till påverkan på riksintressen enligt 3 och 4 kap MB ska göras vid tillämpningen av miljöbalkens 6 kap vid prövning enligt minerallagen. Det inte är förenligt med 6 kap MB, MKB-direktivet, art- och habitatdirektivet², fågeldirektivet³ samt ramvattendirektivet⁴ att begränsa miljökonsekvensbeskrivningen i nu aktuellt fall till att endast omfatta riksintressen såsom tidigare varit praxis vid Bergsstatens prövning enligt minerallagen.

Redan befintligt beslutsunderlag visar dock att gruvverksamheten med medföljande kringverksamheter inklusive transporter riskerar att medföra mycket påtaglig påverkan på mark- och vattenområden utpekade som riksintressen både enligt 3 kap 6 § MB samt 4 kap 2 § MB. Mycket av denna påverkan kommer att vara irreversibel. Området inom och i anslutning till verksamhetsområdet för planerad gruvverksamhet i Norra Kärr har mycket stora bevarandevärden i form av skyddsvärd och skyddad natur och landskap. Naturvärdena är manifesterade i varierande typer av formella skydd, delvis överlappande. Områdets sammantagna bevarandevärde är därför större än vad som framgår av varje skydd för sig. Även de delar av området som inte omfattas av formella klassningar eller skydd ingår i detta totalt sett mycket stora helhetsvärde. Den planerade gruvverksamheten skulle i begränsad omfattning direkt fysiskt skada Natura 2000-områden. Dock skulle riksintresseområdet för naturvård Norra Kärr komma att totalt utplånas. Indirekt både under och efter gruvverksamhetens genomförande är emellertid riskerna betydande att de skyddade

² Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter

³ Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar

⁴ Europaparlamentets och Rådets direktiv 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område och ändring och senare upphävande av rådets direktiv 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG och 86/280/EEG, samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG.

områdena kommer att påverkas. Påverkan kommer att ske även om gruvverksamheten genomförs som planerat och utan oförutsedda händelser. I samband med oförutsedda händelser och misstag blir påverkan mycket betydande eller katastrofal.

Påverkan kan förutses framför allt i följande avseenden:

- Läckage till omgivningarna från diken och ledningar för uppsamling och avledning av förorenat vatten. Inga uppsamlingsystem är helt täta. Dessutom sker läckage till följd av slitage, bristande underhåll och misstag i samband med underhåll.
- Skador och läckage i samband med oförutsedd yttre påverkan. Exempel på orsaker är extrema klimathändelser, skadegörelse, sabotage och krigshändelser.
- Stopp eller haverier i pumputrustning för att förflytta vatten i verksamhetsområdet med efterföljande okontrollerade utsläpp i omgivningarna. Exempel på orsaker är tekniska fel, felaktiga driftåtgärder och bortfall av kraftförsörjning.
- Dammbrott med påföljande okontrollerade utsläpp av slam och förorenat vatten. Internationella erfarenheter visar att risken för dammbrott från sandfilterdeponier (sandmagasin) är betydande, även vid moderna anläggningar.

Eftersom verksamhetens olämpliga lokalisering, framför allt avseende sandfilterdeponin (sandmagasinet), berör två avrinningsområden kommer påverkan att drabba mycket stora områden.

Sammanfattningsvis är naturvärdena av sådan dignitet att den planerade gruvverksamheten kommer att medföra sådan markanvändning som strider mot 3 kap 1 § MB. Vid en avvägning mellan de oförenliga riksintressena är det enligt mina huvudmän helt klart att den långsiktigt bästa hushållningen med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt i området att området bevaras opåverkat och att riksintresset enligt 3 kap 6 § MB ges företräde vid en avvägning mot riksintresset mineral. För naturmiljö talar att den värdefulla naturmiljön är unik och bunden till platsen. Det finns ett stort antal fridlysta och rödlistade arter i området av internationellt bevarandevärde samt naturtyper av särskilt bevarandevärde. Den skada gruvverksamheten skulle komma att medföra är omöjlig att reparera eller ersätta med kompensationsåtgärder.

Som nämnts ovan går riksintressen enligt 4 kap MB före även riksintresse mineral enligt 3 kap 7 § MB.

Föreslagen markanvändning är enligt mina huvudmän således inte förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap MB.

Lagkrav på en MKB:s innehåll

I ärenden om beviljande av koncession ska enligt 4 kap 2 § minerallagen en miljökonsekvensbeskrivning fogas till ansökan. När det gäller förfarandet och kraven på miljökonsekvensbeskrivningar ska en specifik miljöbedömning göras enligt 6 kap 28-46 §§ MB. Då nu aktuellt ärende påbörjades innan dessa bestämmelser trädde i kraft gäller enligt övergångsbestämmelserna äldre föreskrifter fortfarande för denna prövning.

Dock ska EU:s miljölagstiftning alltid följas av svenska myndigheter. Gruvverksamhet omfattas även av MKB-direktivet (Bilaga 1 p 19). De nya bestämmelserna som genomfördes genom ändringar i direktivet 2014 (det s k ändringsdirektivet) skulle ha varit genomförda i medlemsländernas lagstiftning senast 16 maj 2017. Den nödvändiga ändringen genomfördes dock i Sverige först genom ändringen av miljöbalken och följdlagstiftning som trädde i kraft 1 januari 2018. Enligt ändringsdirektivet ska de äldre bestämmelserna i direktiv 2011/92/EU gälla för projekt där samråd inletts före 16 maj 2017. I nu gällande ärende har inget MKB-samråd hållits då minerallagen tidigare saknade bestämmelser kring detta. Detta innebär att ändringsdirektivets bestämmelser vad gäller bland annat samråd och MKB:ns innehåll gäller fullt ut på den verksamhet som nu ska prövas. Vad gäller samråd hänvisas till tidigare inlagor till Bergmästaren. Vad gäller MKB:ns innehåll har Länsstyrelsen nu att göra en fördragskonform tolkning vilket innebär att ändringsdirektivets bestämmelser måste tillämpas även i detta ärende. Att göra en begränsad MKB utifrån en koppling till den svenska modellen med riksintressen enligt 3 och 4 kapitlen i miljöbalken och 4 kap 2 § minerallagen är således inte möjlig. Samtliga de krav som direktivet ställer upp på en MKB ska uppfyllas även i detta fall. Detta gäller även de krav som gällde enligt MKB-direktivet innan antagandet av ändringsdirektivet.

Miljökonsekvensbedömningen måste alltså identifiera, beskriva och bedöma de betydande direkta och indirekta effekterna av ett projekt beträffande befolkning och människors hälsa, biologisk mångfald, särskilt när det gäller arter och livsmiljöer som skyddas enligt direktiv 92/43/EEG och direktiv 2009/147/EG, mark, jord, vatten, luft och klimat, materiella tillgångar, kulturarv och landskap och samverkan mellan dessa faktorer. Effekterna på dessa faktorer ska även omfatta sådana förväntade effekter till följd av projektets utsatthet för risker för allvarliga olyckor och/eller katastrofer. Den information som exploatören enligt artikel 5.1 ska lämna måste åtminstone omfatta beskrivning av projektet med uppgifter om lokalisering, utformning, omfattning och andra relevanta särdrag hos projektet, en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som projektet kan antas medföra, en beskrivning av projektets särdrag och/eller åtgärder som planeras för att undvika, förebygga eller minska och motverka den förväntade betydande negativa miljöpåverkan, en beskrivning av rimliga alternativ samt ett angivande av de huvudsakliga skälen till det val som gjorts, med hänsyn till projektets miljöpåverkan.

MKB:n ska vidare innehålla den information som specificeras i direktivets bilaga IV.

Enligt bilaga IV till direktivet ska MKB:n innehålla:

- En beskrivning av projektets lokalisering.
- En beskrivning av hela projektets fysiska karakteristika, i tillämpliga fall även nödvändiga rivningsarbeten, och behovet av mark under uppbyggnads- och driftsfaserna.
- En beskrivning av vad som främst karakteriserar projektets driftsfas (såsom eventuella produktionsprocesser), exempelvis energibehov och energianvändning, arten och mängden av de material och de naturresurser (inklusive vatten, mark, jord och biologisk mångfald) som används.
- En uppskattning av typ och mängd av förväntade restprodukter och utsläpp (såsom vatten-, luft- och markföroreningar [ovan och under jord], buller, vibrationer, ljus, värme, strålning) samt mängd och typ av avfall som alstras under uppbyggnads- och driftsfaserna.
- En beskrivning av rimliga alternativ (exempelvis i fråga om projektets utformning, teknik, lokalisering, storlek och omfattning) som har undersökts av exploitören och som är relevanta för det föreslagna projektet och dess specifika egenskaper, samt angivelse av de huvudsakliga skälen till det val som gjorts, inklusive en jämförelse av miljöpåverkan.
- En beskrivning av relevanta aspekter av det rådande miljötilståndet (referensscenario) och en översiktlig redogörelse för hur detta väntas utveckla sig om projektet inte genomförs, i den mån naturliga avvikelser från referensscenariot rimligen kan bedömas på grundval av tillgänglig miljöinformation och tillgängliga vetenskapliga rön.
- En beskrivning av de faktorer som kan antas påverkas betydligt av projektet: befolkning, människors hälsa, biologisk mångfald (exempelvis flora och fauna) mark (exempelvis markexploatering), jord (exempelvis organisk substans, erosion, kompaktering, hårdgörning), vatten (exempelvis hydromorfologiska förändringar, kvantitet och kvalitet), luft, klimat (exempelvis utsläpp av växthusgaser, effekter kopplade till anpassning) materiella tillgångar, kulturarv, inklusive arkitektoniska och arkeologiska aspekter, och landskapet.
- En beskrivning av de troliga, mer betydande miljöeffekterna av bland annat
 - projektets uppbyggnad och projektet som helhet, inklusive, där det är relevant, rivningsarbeten,
 - utnyttjandet av naturresurser, bland annat mark, jord, vatten och biologisk mångfald, där hänsyn i möjligaste mån tas till en hållbar tillgång till dessa resurser,
 - utsläppen av föroreningar, buller, vibrationer, ljus, värme och strålning, uppkomsten av andra störningar samt bortskaffande och återvinning av avfall,
 - risker för människors hälsa, kulturarv eller miljö (exempelvis på grund av olyckor eller katastrofer),

- kumulativa effekter i förhållande till andrabefintliga och/eller godkända projekt, med beaktande av eventuella befintliga miljöproblem i områden som är av särskild miljömässig betydelse och som antas bli påverkade, eller utnyttjandet av naturresurser,
 - projektets klimatpåverkan (exempelvis arten och omfattningen av utsläpp av växthusgaser) och känslighet för klimatförändringar,
 - den teknik och de ämnen som använts.
- En beskrivning av de förväntade betydande effekterna på dessa faktorer bör innefatta den direkta inverkan, liksom varje indirekt, sekundär, kumulativ, gränsöverskridande, kort-, medellång- eller långsiktig, bestående eller tillfällig, positiv eller negativ inverkan av projektet. Vid beskrivningen bör hänsyn tas till de miljömål som fastställts på unions- eller medlemsstatsnivå och som är relevanta för projektet.
 - En beskrivning av de metoder eller belegg som använts för att kartlägga och bedöma de betydande miljöeffekterna, inklusive uppgifter om problem (exempelvis tekniska brister eller brist på kunskap) som exploatören stött på vid sammanställningen av de begärda uppgifterna, och de huvudsakliga osäkerhetsfaktorerna.
 - En beskrivning av planerade åtgärder för att undvika, förebygga, minska eller om möjligt motverka sådana konstaterade betydande negativa miljöeffekter och i förekommande fall en beskrivning av föreslagna kontrollförfaranden (exempelvis utarbetande av en efterhandsanalys). Den beskrivningen bör innefatta i vilken utsträckning betydande negativa miljöeffekter undviks, förebyggs, minskas eller motverkas och bör omfatta både uppbyggnads- och driftsfasen.
 - En beskrivning av projektets förväntade betydande negativa miljöeffekter till följd av projektets känslighet för risker för allvarliga olyckor och/eller katastrofer som är relevanta för det berörda projektet. Relevant tillgänglig information från riskbedömningar som genomförts i enlighet med unionslagstiftning, såsom Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU (1) och rådets direktiv 2009/71/Euratom (2), eller relevanta bedömningar som genomförts i enlighet med nationell lagstiftning får användas i detta syfte, förutsatt att kraven i detta direktiv uppfylls. I förekommande fall bör denna beskrivning omfatta planerade åtgärder för att förebygga eller begränsa betydande negativa miljöeffekter av sådana händelser, och uppgifter om beredskapen för och föreslagna insatser vid krissituationer.

För att se till att miljökonsekvensbeskrivningen är fullständig och av god kvalitet ska exploatören se till att MKB:n utarbetas av behöriga experter och den ansvariga myndigheten ska se till att den har tillräcklig expertis för att granska MKB:n.

MKB:n i nu gällande ärende

MKB ska ge helhetsbilder och är dessutom ett verktyg för att motverka att beslut fattas på fragmentariskt underlag. Både direkta och indirekta effekter ska belysas vilket följer av både miljöbalken och EU-rätten. MKB-direktivet med ändringsdirektiv gäller som framgår ovan fullt ut även vid prövningen enligt minerallagen, oavsett Bergsstatens tidigare praxis. Detsamma gäller art- och habitatdirektivet, fågeldirektivet samt vattendirektivet.

Rent allmänt kan sägas att den MKB Länsstyrelsen nu har att bedöma är undermålig trots kompletteringar. Varken MKB:n eller de kompletteringar som bolaget inkommit med uppfyller de krav om vad som ska ingå i en MKB enligt miljöbalken och MKB-direktivet. Den presenterade MKB:n ger därmed inte tillräckligt underlag för att bedöma miljökonsekvenserna på ett tillfredsställande sätt. Flera viktiga aspekter har helt förbisetts. Av detta dokument kan således inte utläsas de uppgifter som prövningsmyndigheten behöver för att kunna fatta ett riktigt beslut. En mycket stor brist är att MKB:n inte ger en helhetsbild av de effekter som verksamheten kan komma att medföra. Det saknas vidare logiska kopplingar mellan exempelvis inventeringsresultat av naturvärden och slutsatserna angående konsekvenserna.

Den förnyade prövningen kommer nu att bygga på dels material som bolaget lämnade in redan 2012, dels nytillkommet material som inkommit i år. Detta gör det mycket svåröverskådligt för motparterna att försöka sätta sig in i underlaget. Dessutom används olika namn/begrepp på de olika delarna i anläggningen (t ex dammarna) vilket förvirrar och gör det oklart vad som menas. I jämförelse med den ursprungliga ansökan 2012 är kompletteringen påfallande kortfattad och i avsaknad av mera ingående beskrivningar och värderingar, framför allt med hänsyn till att den i kompletteringen beskrivna verksamheten i tekniskt avseende skiljer sig avsevärt från den ursprungliga. Redovisningen är i detta perspektiv inte en komplettering utan mer en mycket ofullständig ny ansökan. Med hänsyn till den nya utformningen av anläggningarna borde istället en ny fullständig ansökan föregången av bland annat MKN-samråd m m ha lämnats in.

Otillräckligt beslutsunderlag får inte medföra en fördel för sökanden. Bristerna ska inte gå ut över naturmiljön och närboende utan ska belasta bolaget.

Mina huvudmän anser dock, trots det undermåliga beslutsunderlaget, att det redan nu är uppenbart att den planerade verksamheten inte kan bedrivas utan alltför påtaglig negativ skada på mark- och vattenområden i verksamhetens närhet. Detta framkommer tydligt av MKB:ns redogörelse av de naturvärden och de värden i landskapet som kommer att försvinna vid en brytning, samt för påverkan på grundvatten, förändrad ytvattenföring och förändrad vattenkemi, risker för utsläpp och övriga immissioner som förväntas.

Vad en MKB som minimum ska innehålla framgår av 6 kap 7 § MB samt av MKB-direktivet. Nedan går den aktuella MKB:n igenom utifrån olika punkter i 6 kap 7 § MB (de äldre bestämmelserna):

6 kap 7 § p 1 MB (motsvarar art 5.1 a) MKB-direktivet)

En mycket allvarlig brist under denna punkt, och som även påverkar innehållet i hela MKB:n, är att den trots HFD:s dom från 2016 fortfarande är alltför begränsad både vad gäller geografisk sträckning och i och med begränsningen till påverkan på riksintressen. Av den ursprungliga MKB:n framgår att den aktuella MKB:n i första hand utgår från miljöbalkens 3 och 4 kapitel och att den avgränsas till direkta konsekvenser av den sökta bearbetningen. Även den komplettering som bolaget låtit ta fram och som gjorts av Golder Associates AB (Golder) är begränsad på liknande sätt. Visserligen upptas här översiktligt processområde, gruvavfallsdeponi (gråbergsupplag), sandfilterdeponi (sandmagasin) med klarningsdammar, pumpanläggningar och nya vägar, men beskrivningen är helt begränsad till påverkan på riksintressen och vad Golder kallar indirekt påverkan på sådana. En sådan avgränsning saknar dock helt rättsligt stöd. Verksamhetens totala påverkan kan genom denna avgränsning inte fullt ut bedömas.

Det framgår inte för någon del av verksamheten tydligt vilken teknik bolaget avser använda sig av vare sig för drift eller för efterbehandling. Det framgår inte heller av den mycket översiktliga beskrivningen av detta som faktiskt ingår i MKB:n vilken teknik som anses vara bästa möjliga teknik i den mening som avses i 2 kap 3 § MB (bolaget beskriver enbart själva lagkraven, inte tekniken). Det går inte av MKB:n att utläsa verksamhetens utformning. Vad gäller exempelvis sandfilterdeponin (sandmagasinet) anges enbart att dammväggarnas höjd ska vara högre än 50 m och bredden blir minst 200 m om lutningen är 1:2, höjdskillnaderna oräknade. Det framgår heller inte hur bolaget avser att göra sandfilterdeponins (sandmagasinet) dammvall i den norra delen tät. Gruvavfallsdeponin (gråbergsupplaget) verkar enligt MKB:n vara mindre än själva gropen, trots att volymen ökar med minst 1,5 vid uttag av berg och att det inte kan läggas upp med lodräta väggar. Detta och många fler detaljer måste förklaras samt även hur utformning och funktion av utjämningsdamm och kanal avses bli.

Miljöeffekter värderas enbart för normaldrift. Generellt saknas värderingar av konsekvenserna av oförutsedda händelser som driftstörningar och dammbrott i sandfilterdeponin (sandmagasinet).

6 kap 7 § p 2 MB (motsvarande art 5.1 c) MKB-direktivet)

Det är av MKB:n omöjligt att utläsa hur bolaget avser att undvika, minska eller avhjälpa skadliga verkningar av verksamheten. Inte heller här framgår vad som är att anses som bästa möjliga teknik för exempelvis vattenrening i den mening som avses i 2 kap 3 § MB.

Inga åtgärder föreslås för att skydda/minska påverkan på flora och fauna annat än att fysiska ingrepp bör minimeras och att artskyddsdispens kan behövas. Den ekologiska kompensation som nämns är inte att likställa med skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Det framkommer heller inte i vad denna kompensation skulle bestå. De mycket höga naturvärdena som kommer att antingen helt förstöras alternativt kraftigt påverkas kan svårligen kompenseras. Det är inte förenligt med vare sig miljöbalken, MKB-direktivet eller EU:s naturvårdsdirektiv att skjuta sådan utredning på framtiden.

Skyddsåtgärder för att hindra vattenförorening beskrivs mycket översiktligt. Länshållningsvatten från dagbrottet föreslås behandlas i en sedimentationsdamm och därifrån ledas till recipient eller sandmagasin/klarningsmagasin. Vatten från sandfilterdeponin (sandmagasinet) kommer att behandlas genom sedimentering i ett klarningsmagasin. Avloppsvatten från anriknings- och extraktionsverk kommer att behöva renas i ett avancerat reningsverk före utsläpp till recipient eller återcirkulation till industriprocesserna. Det går dock inte att klart utläsa om bolaget avser att släppa ut processvattnet mot Svartån eller mot Vättern. Olika uppgifter förekommer. Denna fråga är självklart av största vikt för att kunna bedöma vilka skyddsåtgärder som kan komma att krävas. Risken för skador på sandfilterdeponin (sandmagasinet) och dammbrott ska enligt bolaget bemötas med dimensionering och bevakning. Skyddsåtgärder vid dammbrott saknas. Skyddsåtgärder mot påverkan på grundvatten skjuts på framtiden.

Vad gäller bullerbegränsning talas enbart om inkapsling av bullerkällor och bullerskärmar utan att värdet av sådana åtgärder närmare beskrivs. Även här skjuter bolaget beskrivningen på framtiden.

Beskrivning av efterbehandlingen är så knapphändig att det inte går att utläsa vilka skyddsåtgärder bolaget avser vidta för att hindra negativ påverkan efter det att verksamheten avslutats.

6 kap 7 p 3 MB (motsvarar art 5.1 b) samt bilaga IV MKB-direktivet)

Särskilt under denna punkt är bolagets MKB fullständigt otillräcklig. Enligt nämnda bestämmelse och MKB-direktivet ska en MKB innehålla en beskrivning av sådan miljöpåverkan som verksamheten kan antas ge upphov till, däribland särskilt i fråga om befolkning, fauna, flora, mark, vatten, luft, klimatpåverkan och materiella tillgångar, även med hänsyn till det arkitektoniska och arkeologiska kulturarvet,

landskapet samt samverkan mellan de nämnda faktorerna⁵. Även risken för olyckor ska ingå. Själva beskrivningen av miljö- och hälsoeffekter bör innefatta den direkta inverkan, liksom varje indirekt, sekundär, kumulativ, kort-, medel- eller långsiktig, bestående eller tillfällig, positiv eller negativ inverkan av projektet. MKB:n ska även innehålla en redovisning av de eventuella svårigheter (tekniska brister eller avsaknad av kunskap) som bolaget stött på i samband med att de begärda uppgifterna sammanställts (se närmare om detta ovan).

Områdesbeskrivningar

Beskrivningen av omgivningarna, inkluderande naturområden och kulturmiljö, är alltför knapphändig och i vissa hänseenden obefintlig. En översiktlig naturvärdesinventering gjordes 2011. Naturvärden och fåglar inventerades, även förekomst av större vattensalamander. Ett stort problem med denna rapport var dock det begränsade geografiska område den omfattade. Inget av de omgivande Natura 2000-områdena beskrevs exempelvis. Skyddade arters biotoper beskrivs endast mycket översiktlig om än alls. Se nedan om miljökonsekvensbeskrivning av Natura 2000-områden och skyddade arters livsmiljöer. Rapportens slutsats var att påverkan från en brytning skulle bli stark men att den skulle beröra en begränsad del av området. Med hänsyn till rapportens kunskapssammanställning över naturvärdena menade rapportförfattaren att denna påverkan kan minimeras. Under perioden 26 juni till 1 juli 2017 utfördes en ny naturinventering enligt svensk standard för naturvärdesinventering. Den nya naturvärdesinventeringen drar inga slutsatser angående effekter och konsekvenser av en gruvetablering i området. Det går inte av någon av bolagets rapporter att utläsa om och i så fall hur de olika områdena är beroende av varandra, vad de olika områdena behöver för att inte få en negativ utveckling vad gäller värden, områdenas beroende av grundvatten och ytvatten, områdenas känslighet för tillförsel av kemiska ämnen och näringsämnen etc etc. Kartläggning av exempelvis däggdjur, andra kräldjur än större vattensalamander och ryggradslösa djur saknas helt. Av MKB:n kan således inte utläsas vilka arter som finns i det område som kan komma att påverkas (brytningsområde och påverkat område utanför detta), vare sig hotade eller andra.

I den kompletterade MKB:n beskrivs mycket översiktligt Natura 2000-områdena Narbäck, Holkaberg, Vänddelstorp/Målskog och Vättern. Denna beskrivning synes ha tagits direkt från respektive områdes bevarandeplan.

⁵ MKB-direktivet art 3. Miljökonsekvensbedömningen ska i varje enskilt fall på ett lämpligt sätt identifiera, beskriva och bedöma de betydande direkta och indirekta effekterna av ett projekt beträffande a) befolkning och människors hälsa, b) biologisk mångfald, särskilt när det gäller arter och livsmiljöer som skyddas enligt direktiv 92/43/EEG och direktiv 2009/147/EG, c) mark, jord, vatten, luft och klimat, d) materiella tillgångar, kulturarv och landskap, e) samverkan mellan de faktorer som anges i leden a–d. 2. Effekterna på faktorerna som avses i punkt 1 ska även omfatta sådana förväntade effekter till följd av projektets utsatthet för risker för allvarliga olyckor och/eller katastrofer som är relevanta för det berörda projektet.”

Bolaget har även 2011 låtit utföra en rapport vad gäller miljötillståndet och naturvärden i Gyllingesjön, Stavabäcken och Narbäcken vid Norra Kärr. Provtagning har gjorts på ytvatten i Narbäcken, Stavabäcken, Ingefrearsbäcken och Gyllingesjön vid flera tillfällen under februari till oktober 2011. Kiselalger och bottenfaunaprovtagning skedde vid ett par tillfällen på ett fåtal platser och ett provfiske utfördes. I denna rapport görs även en egen bedömning av ekologisk och kemisk status av de angivna vattendragen (något som ska göras av ansvarig vattenmyndighet). Vätterns, Gyllingesjöns, Stavabäckens, och Narbäckens miljöstatus beskrivs översiktligt i MKB:n från 2012. Likaså beskrivs Vätterns betydelse som dricksvattentäkt och Örserums grundvattentäkt mycket översiktligt. Inga slutsatser vad gäller påverkan förekommer. Inför den komplettering som bolaget inkommit med nu har ingen ny utredning gjorts vad gäller påverkan på hydrologi och vattenkvalitet. Kompletteringen hänvisar enbart till kartor över berörda avrinningsområden.

Vidare saknas i princip helt beskrivning av pågående jord- och skogsbruk inom och utanför verksamhetsområdet som riskerar komma att påverkas starkt avseende vattenflödet i bäckarna, vattenkvaliteten och påverkan på brunnar som finns i området. Detsamma gäller en uppdaterad utredning angående fastigheter och boende vars levnadsmiljö riskerar komma att påverkas starkt genom påverkan på vattenkvantitet och vattenkvalitet, luftföroreningar, buller, vibrationer och andra olägenheter på grund av gruvverksamheten och dess följdverksamheter såsom trafik. Då miljökonsekvensbeskrivningen efter HFD:s dom numera ska omfatta så mycket mer och därmed även ska omfatta konsekvenserna för ett avsevärt mycket större område innebär det att antalet berörda enskilda ökat. Uppemot 800 fastigheter kan komma att beröras av verksamhetens direkt och indirekta verkningar.

Effekter och konsekvenser av verksamheten

Än mer anmärkningsvärt är den i den mycket knapphändiga beskrivningen av effekter och konsekvenser på miljö och människors hälsa av den planerade verksamheten. Ett absolut minimikrav på en MKB är att man ur denna ska kunna utläsa just vilka konsekvenser en planerad verksamhet kan tänkas få. Utan sådana beskrivningar är dokumentet inte värt namnet.

Vad gäller detta är bristerna så omfattande att det är ogörligt att ta upp varenda område som brister. Nedan följer därför endast några områden som särskilt sticker ut. Det är inte mina huvudmäns uppgift att i detalj framställa vad som saknas utan bevisbördan för att tillräckliga utredningar finns ligger på bolaget.

MKB:n behöver kompletteras med åtminstone följande punkter. Den planerade verksamhetens samtliga effekter måste dessutom bedömas tillsammans med redan

befintliga verksamheter samt effekten av övriga planerade verksamheter som påverkar samma område.

Vatten:

Gruvverksamheten påverkar genom utsläpp av överskottsvatten från länshållning i dagbrott, bräddning från klarningsmagasin och processvatten från anrikningsverk som påverkar recipienterna både genom förändrad vattenföring och genom förändrad vattenkemi. Av den tidigare inlämnade och den kompletterade MKB:n framgår att ett mycket stort antal vattendrag kommer att påverkas av den planerade verksamheten. Några av dessa är Stavabäcken och Narbäcken som båda mynnar i Vättern. Sandfilterdeponin (sandmagasinet) berör fysiskt flera delavrinningsområden och avvattningen av deponin (magasinet) planeras ske söderut mot Adelövsån. Det vatten som avleds söderut mot Adelövsån kommer att passera flera vattendrag och sjöar innan det når sjön Roxen. Att märka är dock att bolaget även uppger att det finns en möjlighet att istället avleda detta vatten med självfall mot Stavabäcken varvid Vättern blir slutrecipient. Sandfilterdeponin (sandmagasinet) sträcker sig enligt planerna över den naturliga vattendelaren mot Vättern, vilket även innebär att vatten tas från Vätterns avrinningsområde och leds mot Adelövsån. Också vatten från gruvavfallsdeponin (gråbergssupplaget) planeras i första hand avledas österut till en dagvattendamm som står i förbindelse med klarningsmagasinet vid sandfilterdeponin (sandmagasinet) och vidare söderut mot Adelövsån. Gruvdrift i dagbrott kommer att kräva bortledning av inläckande yt- och grundvatten vilket leder till en lokal avsänkning av grundvattenytan i dagbrottets närområde. Inom det teoretiska influensområdet avsänks även grundvattennivån i jord till följd av ökad tillrinning till berggrunden. När det gäller vatten från framtida anriknings- och extraktionsverk kommer användningen av kemikalier att ge upphov till avloppsvatten med högt innehåll av salter bestående av främst natrium, sulfat och klorid. Även metaller såsom järn och aluminium kommer att förekomma i avloppsvattnet.

Ovanstående har inte för avsikt att vara en uttömmande beskrivning.

Av de konduktivitetsberäkningar som genomförts kan konstateras att influensområdet gällande avsänkning av grundvatten kan komma att sträcka sig mycket långt. De geologiska/hydrogeologiska undersökningar som gjorts är dock inte tillräckliga för att möjliggöra en samlad bedömning av effekterna på grundvattenförhållandena i de Natura 2000-områden och andra naturområden som riskerar påverkas. Grundvattensänkningen kommer att innebära påverkan på naturvärden i omgivningen vars konsekvenser är omöjliga att bedöma utifrån de utredningar som redovisats. Utredningar av förekomst av sprickbildningar i berggrunden samt en kartläggning av vilka sprickbildningar som kommunicerar med varandra är nödvändiga.

Grundligare undersökning av effekter på vatten, både kvantitet och kvalitet behövs. Sådan undersökning måste innehålla påverkan på samtliga vattenområden inklusive våtmarksområden och vattendrag som kommer att bli recipient för utsläpp från

verksamheten samtliga delar. Av denna ska framgå påverkan av bortledning av vatten för både yt- och grundvatten samt vilka ämnen samt hur stora mängder av dessa som beräknas tillföras vattenområdet samt grundvattnet (även efter försiktighetsåtgärder). Även diffus spridning till grundvattnet från gruvavfallsdeponin (gråbergssupplag), sandfilterdeponi (sandmagasin) och klarningsdammar behöver tas med dels under drift, dels efter drift. Detta framgår inte av befintligt underlag. Vilken påverkan får så stora råvattenuttag (från Vättern eller Gyllingesjön) på vattendraget? En sådan undersökning ska vidare innefatta konsekvenser och kostnader vid olyckor eller annan större påverkan på vattenområdet samt grundvattnet. En detaljerad sårbarhetsanalys för området behövs. Viktigt i sammanhanget är även inte minst påverkan på dricksvatten. Ca 250 000 människor tar idag sitt dricksvatten från Vättern och denna siffra väntas öka i framtiden när Örebro och även eventuellt Stockholm kommer att använda Vättern som vattentäkt. En gruvetablering vid Norra kärr väntas utöver påverkan på Vättern även medföra negativ påverkan även på andra dricksvattentäkter och enskilda brunnar.

Riskaspekterna avseende höga vattenflöden och kemikaliehanteringen måste utredas närmare. Avledning av vatten från den planerade gruvverksamheten kan medföra problem med ökade vattenflöden särskilt vid situationer med högt vattenflöde i vattendraget.

MKB:n har inte tagit hänsyn till vattendirektivet och de miljökvalitetsnormer detta omfattar⁶. Den planerade verksamheten ligger i nära anslutning till både yt- och grundvattenförekomster för vilka det finns miljökvalitetsnormer. Jag går inte här närmare in på vilka dessa miljökvalitetsnormer är då det är bolagets ansvar att redovisa dessa samt påverkan på dessa. Undersökningar behövs vad gäller den planerade verksamhetens påverkan på dessa miljökvalitetsnormer. I den ursprungliga MKB:n räknas enbart gällande lagstiftning upp. Miljökvalitetsnormer för vatten rör både ekologisk status och kemisk status. Brist på sådan utredning strider mot vattendirektivet och EU-domstolens praxis, se dom C- 461/13, där domstolen slagit fast att MKN för vatten, inklusive normerna för ekologisk status och ekologisk potential, är bindande, absoluta och avgörande för bedömningen av om en verksamhet kan tillåtas eller inte. Bolaget är tvungen att redovisa om verksamheten kan tänkas leda till en försämring av någon kvalitetsfaktor eller om det finns risk att den motverkar möjligheten att uppnå MKN för berörda vattenförekomsten. Bolaget behöver även redovisa mängder av de ämnen som belastar vattensystemen och som omfattas av MKN. Detta gäller speciellt om bolaget planerar att leda över stora mängder vatten mot Sommen för då får man också en ganska kraftig ökning av vattenvolymen, som gör koncentrationsberäkningar ganska meningslösa. Även en

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Ramdirektivet kompletteras av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/118/EG av den 12 december 2006 om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring, Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område och Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU av den 12 augusti 2013 om ändring av direktiven 2000/60/EG och 2008/105/EG vad gäller prioriterade ämnen på vattenpolitikens område.

ökad mängd vatten i sig (även destillerat vatten, vilket det ju inte handlar om i detta sammanhang) innebär att sjöarnas trofegrad ökar eftersom uppehållstiden minskar och sedimentationen därmed också minskar och vidaretransporten i systemet till Sommen och Roxen ökar. Dessutom innehåller detta vatten både närsalter och giftiga ämnen.

Redogörelse krävs även för påverkan på kommunala och enskilda vattentäkter då särskilt stränga krav enligt direktivet gäller för dricksvatten. Vidare ska bolaget visa hur den planerade verksamheten förhåller sig till ramvattendirektivets icke-försämringskrav. De beräkningar som bolaget presenterar har gjorts utifrån den avfallskaraktärisering bolaget gjort och omfattar endast urlakade metaller. Dessa beräknade halter jämförs, anmärkningsvärt nog, istället för mot de i Sverige gällande miljökvalitetsnormerna gällande prioriterade ämnen⁷ mot riktvärden för skydd av akvatiskt liv som tagits fram av Canadian Council of Ministers of the Environment. Detta är självklart inte acceptabelt utan bolaget måste visa hur verksamhetens samtliga delar kan komma att påverka i Sverige gällande bestämmelser. Ingen utredning finns vad gäller påverkan på ekologisk status och kvalitetsfaktorer rörande sådan status.

Påverkan på Natura 2000-områden

Gruvetableringar medför typiskt sett stor negativ miljöpåverkan både genom fysisk påverkan och genom utsläpp och annan störning. Gruvor anses alltid utgöra sådan verksamhet som kan antas medföra betydande påverkan enligt 6 kap MB och miljöbedömningsförordningen samt MKB-direktivet. Av de i ärendet aktuella bevarandeplanernas beskrivning utgör gruvan med följdverksamheter såsom trafik även uppenbarligen ett hot mot bevarandet av de olika Natura 2000-områdenas livsmiljöer. Att verksamheten ska prövas enligt 7 kap 28 a § MB är uppenbart. Högsta förvaltningsdomstolen skriver i sin dom 2047-14:

” Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening kan det således knappast råda något tvivel om att den kommande markanvändningen för driftsanläggningar kommer att påverka omkringliggande områden. Det kan inte uteslutas att även angränsande Natura 2000-områden kan komma att påverkas på ett betydande sätt.”

Tillståndskravet innebär dessutom särskilda krav på den miljökonsekvensbeskrivning som ska göras inför prövningen. MKB:n ska göra det möjligt att bedöma förutsättningarna i 7 kap 28 b-29 §§ MB.

En myndighet som vid prövningen enligt en annan lag ska tillämpa 4 kap 8 § miljöbalken får medge viss markanvändning endast om myndigheten kan konstatera att de verksamheter eller åtgärder som kan förutses i markanvändningen inte på ett

⁷ 5 kap miljöbalken, 3 och 4 kapitlen i förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, Sveriges geologiska undersöknings föreskrift SGU-FS 2013:2 om miljökvalitetsnormer och statusklassning för grundvatten och Havs och Vattenmyndighetens HVMFS 2013:19 föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten.

betydande sätt påverkar miljön i ett skyddat område. För att kunna göra detta krävs en fullständig utredning av verksamhetens påverkan på Natura 2000-områden. Eftersom en gruva inte kan bedrivas utan ett antal verksamheter som hänger samman med bearbetning så måste även dessa verksamheter och deras samlade konsekvenser redovisas så att en samlad bedömning av verksamhetens påverkan på det utpekade området kan ske. Det innebär att beslutsunderlaget i princip måste vara lika omfattande som underlaget till ansökan om tillstånd enligt miljöbalken när det gäller de delar av verksamheten som kan påverka miljön i Natura 2000-området. Det är samma krav på underlaget för tillståndsprövningen enligt 7 kap 28 a och b §§ MB oavsett prövningsmyndighet.

På denna punkt är bolagets ingivna MKB med kompletteringar fullständigt otillräcklig. Bolaget konstaterar att varken dagbrott eller driftsanläggningar berör något av Natura 2000-områdena fysiskt. Man menar vidare att endast ett av områdena kan komma att påverkas som man skriver indirekt, Svartåmyningen, men menar att beräkningarna av metallutsläpp visar att endast marginell påverkan kommer att ske.

Gällande bestämmelser om Natura 2000 och artskydd bygger helt på EU-rätt. Effektivt genomförande av EU-rätten förutsätter en utredning enligt artikel 6.3 i habitatdirektivet, inkluderande bland annat att arters och livsmiljöers skyddsbehov är helt klarlagda. En särskild MKB/del av MKB måste i detta fall göras där de olika skyddsvärda livsmiljöerna och arterna noggrant beskrivs samt den planerade verksamhetens förväntade påverkan på dessa klart framgår. Om det inte på objektiva grunder kan uteslutas att en planerad verksamhet kan medföra påverkan av betydelse för ett område kan den inte godtas, något som EU-domstolen slog fast i Waddenzeemålet, C-127/02.

EU-domstolen uttalade i målet:

”Artikel 6.3 första meningen i direktiv 92/43 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter skall tolkas så att alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett skyddat område skall bedömas på lämpligt sätt med avseende på vilka konsekvenser de kan få för målsättningen att bevara området, när det på grundval av objektiva kriterier, och i synnerhet med beaktande av områdets särart och miljömässiga förhållanden, inte kan uteslutas att planen eller projektet kan ha en betydande påverkan på det berörda området, enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt. En sådan bedömning av dessa konsekvenser förutsätter att alla aspekter av planen eller projektet som, enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt, kan påverka nämnda mål identifieras med hjälp av bästa möjliga vetenskapliga information innan planen eller projektet godkänns. Med ledning av slutsatserna från den lämpliga bedömningen av planen eller projektet med avseende på konsekvenserna för målsättningen att bevara ett område, skall de behöriga nationella myndigheterna godkänna planen eller projektet endast efter att ha försäkrat sig om att det nämnda

området inte kommer att ta skada. Så är fallet när det ur ett vetenskapligt perspektiv inte föreligger några rimliga tvivel om att planen eller projektet inte kan ha en skadlig inverkan.”

Synsättet har därefter utvecklats genom domstolens avgörande i Alto Sil-målet, C-404/09, där EU-domstolen uttalar att en skadebedömning inte kan anses tillräcklig om den innehåller brister eller saknar fullständiga slutsatser. Bedömningen måste enligt domstolen göras utifrån beslutsunderlag ”på grundval av vilka varje rimligt vetenskapligt tvivel kan skingras vad beträffar de planerade arbetenas påverkan på det berörda särskilda skyddsområdet”. Mina huvudmän vill även hänvisa till Högsta Domstolens dom T 3158-12 där domstolen bekräftar EU-domstolens slutsatser. Högsta domstolen konstaterar att en samlad bedömning ska ske vid tillståndsprövningen och att den ska svara mot unionsrättens krav på fullständighet, exakthet och slutlighet.

För att kunna bedöma påverkan på dessa skyddade områden måste alltså uttömmande utredas på vilket sätt den planerade verksamheten – märk väl ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter - kan komma att påverka Natura 2000-områdena. En sådan utredning ska visa konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området. I detta ingår bland annat:

- en utredning om gynnsam bevarandestatus,
- utbredning av populationer,
- störning på områdena som sådana samt på skyddade arter och livsmiljöer med speciell hänsyn till prioriterade sådana,
- verksamhetens påverkan på områdena i kombination med andra verksamheter,
- åtgärder för att begränsa eventuell störning på områdena och skyddade arter,
- eventuella kompensationsåtgärder om skada uppstår.

I nuvarande MKB saknas ovanstående helt. Behöriga nationella myndigheter, i detta fall Länsstyrelsen och Bergsstaten, måste försäkra sig om att de Natura 2000-områden som kan komma att beröras av bolagets verksamhet inte kan komma till skada. Hela verksamhetens livscykel måste för detta innefattas i bedömningen, även efterbehandlingen. Det ska ur ett vetenskapligt perspektiv inte föreligga några rimliga tvivel om att verksamheten kan medföra skada. Innehållet i nu aktuell MKB innehåller stora brister och saknar fullständiga, exakta och slutliga bedömningar och slutsatser som möjliggör en bedömning på grundval av vilka varje rimligt vetenskapligt tvivel kan skingras.

Artskydd

Ytterligare utredningar vad gäller vilka arter, vilda och tama (t ex fåglar samt vattenlevande arter samt flora) och vilka livsmiljöer som finns inom och utom området och hur kan dessa komma att påverkas och hur allvarligt behövs.

Bestämmelserna om fridlysning och dispens i 4, 8 och 14 §§ artskyddsförordningen innebär en ren implementering av artiklarna 12, 13 och 16 i art- och habitatdirektivet och 9.1 fågeldirektivet. En bedömning av verksamhetens påverkan på skyddade arter och om den kan tillåtas enligt artskyddsförordningen måste ingå i MKB:n. Både i kommissionens vägledningsdokument⁸ och i Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen (2009:2) betonas vikten av att minimera störningar på känsliga arter genom att från början välja en lämplig plats för störande verksamheter. Ett myndighetsbeslut får enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet inte försämra en skyddad arts bevarandestatus eller möjlighet att nå gynnsam bevarandestatus på någon nivå.

Redan de nu föreliggande i detta sammanhang knapphändiga inventeringar som utförts visar att skyddade arter finns i område som påverkas av verksamheten som helhet. Det är känt att områdets relativa ostördhet och mångfald av biotoper gör det viktigt för fågellivet, som exempelvis rovfågel, skogshöns, hackspettar, ugglor, nattskärar och tättingar. Förkastningsbranterna mot Vättern utgör en av södra Sveriges inlands viktigaste sträckleder för fåglar. Detta är fullt tillräckligt för att ställa krav på ytterligare inventeringar. Dessa måste också tydligt visa hur arterna kommer att påverkas av verksamheten och om förutsättningar att meddela artskyddsdispens enligt 14 § artskyddsförordningen i så fall föreligger.

Utsläpp och övriga föroreningar

Då varken ansökan eller MKB:n innehåller en tydlig beskrivning av vilka tekniker bolaget avser använda i sin verksamhet eller för efterbehandling eller vilka kemikalier och sprängämnen man avser använda sig av går det heller inte att av MKB:n utläsa vilka effekter verksamheten kan komma att få med avseende på bl a:

- Buller (Inte enbart enskilda intressen påverkas av buller utan även exempelvis vissa skyddade arter. Riksintresse friluftsliv påverkas även det av buller.)
- Påverkan på vattenkvalitet för vattendrag och dricksvatten (både yt- och grundvatten).
- Påverkan på mark
- Vibrationer och luftstöt vågor
- Luftföroreningar

⁸ Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the habitats Directive 92/43/EEC

Ytterligare utredningar krävs vad gäller risker för föroreningar från sandfilterdeponi (sandmagasin) och gruvavfallsdeponi (gråbergssupplag). Inte minst gäller detta hur avfallet ska hanteras om det visar sig att de siffror angående förekomst av radioaktiva ämnen som uran och torium samt giftiga ämnen som anges som prioriterade vad gäller vattenmiljön inte stämmer överens med verkligheten.

Malmen har visserligen inte höga sulfidhalter, men vid anrikningsprocessen kommer troligen mängder med svavelsyra att användas⁹. Det innebär en försurning av samtliga vattendrag nedströms vilket inte framkommer av MKB:n.

Hur avser bolaget behandla vattnet från industriområdet (LOD betyder lokalt omhändertagande av dagvatten, anger inte hur) respektive vattnet från avskärande diken?

I MKB:n talas genomgående generellt om metallhalter ((µg/L) och inte om biotillgängliga sådana. Hänsyn måste dock tas till biotillgängligheten för att de toxiska effekterna i recipienterna ska kunna bedömas.

Processvattnet kommer att återcirkuleras enligt underlaget. I och med att det inte framgår vilken modell för flödesberäkningar som använts är det oklart hur/om bolaget har tagit hänsyn till haltökning på grund av denna återcirkulation.

Urlakningstesterna är mycket begränsade i förhållande till de verkliga förhållandena och de beräknade halterna kan ifrågasättas. Trots det visar de på icke försumbara haltökningar av arsenik, kadmium, bly och zink. Vidare för de haltförändringar de redogör för i recipienterna (tabeller 5-9) anger de att haltökningen blir marginell jämfört med rådande halter och att de hela tiden understiger CCME´s riktvärden. Den procentuella förändringen är dock stor i flera fall, t ex Vättern map uran och arsenik +9% (tabell 7), andra metaller i andra fall enligt tabellerna 5-9 med åtskilliga hundra %, bl a Cd och Pb. Vilken ekotoxikologisk betydelse detta har kommenteras inte alls. Beträffande bly anger antar bolaget att avskiljningen i anrikningsverket ska vara fullständig varför sandfilterdeponins (sandmagasinets) bidrag till blykoncentrationen i recipienterna inte medräknats. Varför ska bly avskiljas om inte processen är designad för detta framgår inte.

I bilaga 7, karakterisering av anrikningssanden, använder bolaget referensen Mindre känslig mark, MKM. Bolaget anför att vid jämförelse med Känslig mark, KM, kan riktvärdena innehållas förutom As och Pb. Enligt Naturvårdsverkets generella riktvärde 2016-07-07 ligger dock även Cd utanför. Det kan även ifrågasättas varför MKM skulle användas. Riktvärdena används ju för att bedöma möjlig användning av förorenad mark och MKM-klassning innebär inskränkningar.

För krom anges ingen andel Cr(VI) vilket är en brist med tanke på ämnets toxicitet.

⁹ Då bolaget inte preciserat hur man avser utföra anrikningsprocessen är detta osäkert. Vanligen används dock svavelsyra för ändamålet.

Angiven specifika laddningen i MKB från 2012 anges till 0,2 kg/ton. I IVL miljödata (BPI 10/2) anges 0,2 till 0,4 kg per ton och 0,3 kg per ton används om inte specifika data finns. Om 0,3 är rimligare att använda för att inte underskatta kvävepåverkan så innebär detta 50% högre belastning än vad bolaget anger. En ökning med 50% över 20 år och 26 Mton gråberg utgör en ansevärd mängd.

Gråberget som måste brytas för att själva malmen ska kunna tas ut kommer att innehålla halter av uran och torium motsvarande genomsnittliga graniter i Sverige. Eftersom graniterna genomgående karakteriseras av förhöjt innehåll av uran och torium innebär detta att gråbergshanteringen i Norra Kärr ger problem. Graniter, framför allt i isälvsmaterial, ger problem med markradon och risk för förhöjda radonhalter i byggnader. Detta är ett omfattande hälsoproblem i Sverige. Radonavgången kommer primärt från radium som alltid finns som naturlig sönderfallsprodukt tillsammans med uran i berggrunden. Uran och torium i granit i fast berggrund ger normalt obetydlig risk för spridning av metallerna i form av partiklar eller lösta i vatten. Lokalt kan grundvatten från djupborrade brunnar innehålla förhöjda radonhalter och ge problem inomhus.

Gråberget utgörs av söndersprängda fragment med sprickor och mycket större ytor åtkomliga för lakningsprocesser. Jämfört med det fasta berget kommer därför gråberget att på såväl kort som långsikt avsevärt öka tillförseln av uran och torium i det berörda området. Anrikningssanden är det finmalda berg som återstår sedan de eftertraktade mineralen har separerats. I samband med separationen kan det antas att uran och torium delvis lakas ut eller följer med mineralen. Men enligt redovisningen finns framför allt en påtaglig halt uran kvar i anrikningssandens partiklar. Dessa partiklar har jämfört med såväl den fasta berggrunden som gråberget oerhört mycket större yta som kan ge förutsättningar för utlakning. Lakningens omfattning beror på de kemiska förutsättningarna, bland annat vattennivån i sandfilterdeponin (sandmagasinet). Den största risken för spridning och lakning uppstår emellertid om och när sandfilterdeponins (sandmagasinet) invallning brister och anrikningssanden sprids okontrollerat i de båda avrinningsområdena.

Av rapporten "Sammanställning av vattenanalyser" framgår att de närmaste små vattendragen, framför allt i provpunkter YV ST1, har förhöjd halt av uran. Detta är en indikation på att berggrunden inom gruvområdet har naturligt förhöjd uranhalt, vilket kommer att avspeglas i malm, gråberg och anrikningssand.

Av MKB:n framkommer heller inte vilka transportvolymerna som kommer att genereras till och från anläggningen med olika transportslag/fordon. Även beskrivning av risker på grund av transporter med farligt gods saknas. Även ur övriga synvinklar måste MKB:n innehålla en beskrivning av förväntade effekter vid olyckor av olika slag. Detta gäller inte minst de stora riskerna som sandfilterdeponin (sandmagasinet) med klarningsdammar medför.

6 kap 4 § p 4 MB (motsvarande art 5.1 d) MKB-direktivet)

Ett av de grundläggande kraven, vid sidan av miljöeffektbeskrivningen, som måste ställas på en MKB är att alternativ beträffande val av plats och utformning av verksamheten ska redovisas. I de allra flesta fall är det nödvändigt att alternativ redovisas för att miljökonsekvensbeskrivningen ska fylla sin funktion. Kravet innebär att exploitören ska redovisa de huvudalternativ som övervägts, 0-alternativet och de viktigaste orsakerna till den valda lösningen.

I den ursprungliga MKB:n saknades utredning av alternativa lokaliseringar helt. Bolaget har fortfarande inte genomfört någon alternativutredning för annat än sandfilterdeponin (sandmagasinet). Självklart är det ogörligt med alternativ lokalisering för själva mineralfyndigheten. Vad gäller kringanläggningar som avfallsupplag och klarningsdammar är det dock helt rimligt att kräva att bolaget redovisar alternativa lokaliseringar samt effekter av sådana. Vid en redovisning av alternativa lokaliseringar måste även effekterna av dessa alternativ redovisas så att en jämförelse kan göras mellan den sökta verksamheten och alternativen.

Bolaget uppger i kompletteringen att man inför arbetet med genomförbarhetsstudien som påbörjades 2014 lät utföra en lokaliseringsutredning för sandfilterdeponin (sandmagasinet). Av denna utredning går dock inte att utläsa miljökonsekvenserna av vare sig det valda alternativet eller de alternativ som ratats av bolaget. Dessa konsekvenser ska dessutom presenteras så att det möjliggör en tydlig jämförelse mellan dem, vilket inte den tabell bolaget uppvisar gör. Bristerna i lokaliseringsutredningen är av den grad att det inte är möjligt att bedöma om det finns likvärdiga eller bättre lokaliseringar. Den plats bolaget valt för sandfilterdeponin (sandmagasinet) är på en höjd i landskapet och tvärs över huvudvattendelaren mellan Vättern och Svartån (via Adelövån). Ett grundläggande lokaliseringskriterium för denna typ av anläggningar är normalt som minimum att verksamheten ska äga rum inom ett välavgränsat avrinningsområde, så att eventuellt förorenat lakvatten ska kunna samlas med självfall till en väldefinierad utsläppspunkt. Lokalisering inom ett välavgränsat avrinningsområde underlättar även att med avskärande diken avleda eventuellt tillrinnande vatten från omgivningarna. Placeringen på en höjdpunkt i landskapet, vilken dessutom utgör inströmningsområde för grundvatten med följden att risken för förorening av sådant vatten är än högre, är en orimlig teknisk konstruktion. Platsen på höjden är även en mycket blåsig plats, med de problem detta kan medföra. Bolaget har därigenom inte visat att denna plats är lämplig och att deponering kan ske på platsen med minsta möjliga olägenheter i enlighet med 2 kap 6 § MB. Bolaget har inte försökt hitta realistiska och lämpliga lokaliseringar utan enbart sökt jämförelseobjekt som inte lämpar sig för verksamheten. Med hänsyn till den stora omfattningen och riskerna vid deponering av anrikningssand kan istället konstateras att den föreslagna lokaliseringen är oacceptabel och under inga omständigheter kan tillåtas.

Som ovan nämnts behövs dessutom alternativutredningar för samtliga övriga anläggningar, inte minst gruvavfallsdeponin (gråbergssupplaget) samt de tre klarningsdammarna.

En alternativutredning måste i detta fall anses vara en processförutsättning. Mina huvudmän vill när det gäller alternativa lokaliseringsutredningar och motstående intressen även hänvisa till praxis från (dåvarande) Miljööverdomstolen där domstolen slagit fast att en miljökonsekvensbeskrivning i normalfallet ska innehålla en utredning om alternativa lokaliseringar samt vilka ekonomiska och andra konsekvenser som följer av dessa lokaliseringar. Enligt Miljööverdomstolen måste särskilt stränga krav ställas på sökandens lokaliseringsutredning när lokaliseringen är starkt ifrågasatt (jfr exempelvis MÖD 2001:38, MÖD 2002:7 och M 294-08), vilket är fallet i detta ärende. Verksamheten är mycket starkt ifrågasatt både av närboende, miljöorganisationer samt närliggande kommuner.

Bolaget redovisar vidare inga alternativa utformningar. Det måste finnas många sätt att bedriva denna verksamhet på vid sidan av den sökta.

Sammanfattande slutsatser

Principen om fördragskonform tolkning innebär att svenska myndigheter och domstolar i möjligaste mån ska tolka nationella lagar på ett sätt som är förenligt med för Sverige bindande internationella överenskommelser. EU-domstolen har i avgöranden på senare tid betonat vikten av att nationella myndigheter och domstolar bidrar till unionsrättens effektiva genomslag på nationell nivå. Oavsett vad som anges i minerallagen måste Länsstyrelsen nu i sin bedömning av bolagets MKB samt skada på riksintressen göra en fördragskonform tolkning av den svenska lagen. En sådan fördragskonform tolkning av minerallagen innebär att ett MKB-samråd måste hållas med den berörda allmänheten inkluderande miljöorganisationer, att en fullständig MKB enligt MKB-direktivet måste göras även vid prövning enligt minerallagen, att ramvattendirektivets krav angående miljö kvalitetsnormer och icke-försämring gäller samt att det strikta skyddet för livsmiljöer och arter enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet måste tillämpas även av Länsstyrelsen.

Miljökonsekvensbeskrivningens kvalitet har betydelse såväl i formellt som materiellt hänseende. Det måste således bedömas om bristerna utgör processhinder eller är av materiellt slag. Om miljökonsekvensbeskrivningen är behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens eller åtgärdens inverkan på miljön, ligger det närmast till hands att se detta som ett processhinder. Ansökan ska då avvisas. Det är dock viktigt att hålla isär vad som kan redas ut genom komplettering under målets handläggning och sådant som kan bedömas som mer grundläggande brister som inte kan läkas i högre instans. Trots att bolaget inkommit med kompletteringar av beslutsunderlaget anser mina huvudmän alltså att stora brister kvarstår. Riskerna och konsekvenserna avseende verksamheten med följdverksamheter är fortfarande otillfredsställande utredda och

redovisade. Mina huvudmän anser även att bolaget i många fall dragit felaktiga, eller inga, slutsatser av de underlagsrapporter man själv låtit utföra.

De allvarligaste bristerna är:

- Avsaknad av beskrivning av hur verksamheten ska bedrivas och hur efterbehandlingen avses genomföras. En sådan beskrivning över vilka processer som krävs för utvinningen, övrig drift och efterbehandling är nödvändiga för att det ska vara möjligt att bedöma konsekvenserna av utsläpp av restprodukter som exempelvis svavelsyra.
- Var de olika delarna av verksamheten avses vara lokaliserade. Detta är nödvändig kunskap för att kunna bedöma verksamhetens påverkan.
- Avsaknad av beskrivning av utformningen av anläggningar som t ex sandfilterdeponi (sandmagasin) och klarningsdammar: Detta är nödvändig kunskap för att det ska gå att bedöma vilka fastigheter som berörs och vilka naturvärden som påverkas.
- Utredning om risk för dammbrott samt handlingsplan för detta.
- Avsaknad av bedömning av miljökvalitetsnormer för vatten och ramvattendirektivets icke-försämringskrav.
- Avsaknad av vetenskaplig bevisning för att bedöma skador på Natura 2000-områden och skyddade arter inklusive dessas livsmiljöer.

En godtagbar MKB utgör en processförutsättning för tillståndsprövning. Detta framgår bland annat av HD:s domar NJA 2008 s 748 samt NJA 2009 s 321. HD har i den senare domen uttalat att en MKB med så väsentliga brister som det rörde sig om i det aktuella målet inte kunde utgöra grund för ställningstagande till verksamheten. Det kan konstateras att den komplettering bolaget inkommit med egentligen inte tillför mycket nytt. MKB:n i nuvarande skick innehåller som framkommer av ovanstående stora brister. Bolaget har inte på något sätt lyckats undanröja varje rimligt vetenskapligt tvivel om att verksamheten kan komma att medföra otillåtna skador på Natura 2000-områden, otillåten negativ populationsutveckling för skyddade arter eller otillåten påverkan på vattenkvalitet. Prövningsunderlaget kan alltså inte läggas till grund för en fullständig, exakt och slutlig bedömning på grundval av vilka varje rimligt vetenskapligt tvivel kan skingras ifråga om den planerade verksamhetens påverkan på området.

Av MKB-direktivet art 5.2 framgår att exploatören ska se till att miljökonsekvensbeskrivningen utarbetas av behöriga experter. Enligt samma artikel ska den ansvariga myndigheten se till att den har, eller vid behov kan tillgå, tillräcklig expertis för att granska miljökonsekvensbeskrivningen, och den ska dessutom vid behov be exploatören om kompletterande information, i enlighet med bilaga IV direktivet, som är av direkt relevans för att nå en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan.

I nu aktuellt ärende är det uppenbart att MKB:n i ärendet inte uppfyller lagstiftningens krav. MKB:n säkerställer inte på långa vägar att skyddsvärda intressen såsom vatten, naturmiljö, hotade arter eller kulturmiljö inte kommer att skadas av den planerade gruvbrytningen.

Föreliggande MKB kan inte godkännas.

Trots det undermåliga beslutsunderlaget är det redan nu uppenbart att den planerade verksamheten inte kan bedrivas utan påtaglig negativ skada på mark- och vattenområden i verksamhetens närhet. En gruvetablering vid Norra Kärr riskerar medföra irreparabla skador på både naturmiljö och Natura 2000-områden, vattenmiljö och kulturmiljö. Detta framkommer tydligt av MKB:ns redogörelse av de naturvärden och de värden i landskapet som kommer att försvinna vid en brytning, samt för påverkan på grundvatten, förändrad ytvattenföring och förändrad vattenkemi, risker för utsläpp och övriga immissioner som förväntas.

Mina huvudmän anser att den planerade verksamheten strider mot inte bara minerallagen med koppling till miljöbalken och dess förordningar, utan även mot EU:s miljölagstiftning. Det befintliga beslutsunderlaget är undermåligt och möjliggör inte att Bergmästaren ska kunna göra en nödvändig bedömning.

Bearbetningskoncession kan inte meddelas.

Vid genomgången av den kompletterade MKB:n har Eva-Lotta Helsdotter Tekn. Dr KTH, Docent Uppsala Universitet, Olle Holmstrand Professor Emeritus Chalmers, Dr teknisk geologi, Göran Liljenström Civilingenjör kemi, Stellan Hamrin Fil dr i limnologi samt Rolf Hallberg professor emeritus i mikrobiell geokemi deltagit och kommit med värdefulla synpunkter.

Dag som ovan

Gunilla Högberg Björck

Jur.kand

Bilagor:

Nya fullmakter